

12. WHO. Problem management plus (PM+): Individual psychological help for adults impaired by distress in communities exposed to adversity. Geneva : WHO, 2016.

13. Hobfoll S. E. Stress, Culture, and Community: The Psychology and Philosophy of Stress. New York : Plenum Press, 1998.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-19>

ДВІ СИСТЕМНІ КРИЗИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гузь Олена Іванівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов і міжкультурної комунікації,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Блинова Ірина Анатоліївна

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германських мов і міжкультурної комунікації,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Вища освіта в Україні зараз знаходиться в центрі безпрецедентного історичного виклику. Вітчизняні університети повинні долати відразу дві системні кризи, які спричинені суто зовнішніми чинниками. Через повномасштабну збройну агресію росії Україна зіткнулася з колосальною хвилею міграції. Сотні тисяч дітей були змушені залишити Україну і зараз навчаються в школах та університетах у різних країнах, інтегруються в освітній простір інших держав. Вищі навчальні заклади втратили тисячі своїх абітурієнтів. І в довгостроковій перспективі країна отримує проблему незворотної втрати людського капіталу, «відтоку мізків».

Університети допомагають державі зберігати зв'язок молоді з країною. Університети мають дуальну та дистанційну форми навчання. Такий формат навчання дозволяє молоді отримувати вищу освіту синхронно – у нас і за кордоном. В Україні запроваджується система подвійних дипломів, тобто спрощується процедура визнання іноземних дипломів та шкільних атестатів. У технічних ЗВО відбувається активна інтеграція бізнесу з університетами. Це гарантуватиме подальше працевлаштування випускників.

Другий виклик, який змушені долати заклади вищої освіти, – припинення експорту освітніх послуг. До повномасштабної війни в Україні навчалося майже 100 тисяч студентів з більш ніж 150 країн. Наразі у нас навчається трохи більше 20 тисяч іноземців. У МОН підкреслюють, що навчання іноземців приносило значні інвестиції у фонди навчальних закладів і в загальну економіку країни. Війна знищила цей прибуток. Такий стрімкий відтік іноземного контингенту значно послабив фінансову стабільність ЗВО та пригальмував процеси інтернаціоналізації освіти вищої школи [1, с. 1].

Якщо фінансові збитки ЗВО можна монетизувати, то соціокультурні втрати не піддаються математичному виміру. Втрата іноземних студентів – це глибока інтелектуальна і ментальна втрата для всієї освітньої системи.

Іноземні студенти приносять в аудиторії власну культуру, свої загальнолюдські цінності. Спілкування з ними розширює світогляд наших студентів і викладачів, знайомить з життям людей в інших країнах, допомагає краще усвідомити свою культуру, порівнюючи її з іншою. Аналізуючи інші культури, ми глибше розуміємо та цінуємо власну ідентичність. Наші студенти і викладачі отримують досвід міжнародного спілкування. Досвід спілкування зі студентами з Китаю, Туреччини, Ірану та інших країн свідчить, що вони залюбки розказують про культуру, звичаї та традиції своїх країн. Їхня присутність збагачує український навчальний процес, робить його частиною глобального інтелектуального простору. Натомість наші молоді люди, які залишилися в Україні, позбавлені досвіду живого міжнародного спілкування. А глобалізація світу вимагає від сучасних випускників університетів уміння працювати в різних культурах, розуміти міжнародний контекст. Навички кроскультурної комунікації (soft skills) стають дуже важливими.

Відсутність спілкування з іноземцями веде до формування когнітивних пасток та упереджень, коли на зміну реальному досвіду приходять соціокультурні стереотипи щодо певних народів і країн. Стереотипи, часто створені анонімними джерелами в соціальних мережах та медіапросторі, нерідко транслюють спотворені, поверхневі, а інколи повністю хибні знання. Чужі штучні узагальнення зменшують здатність молодих людей до критичного мислення, заважають формуванню об'єктивної картини світу.

Сьогодні вища освіта, як і вся наша країна, переживає дуже складні часи, проходить через найважчі історичні випробування. Освіта повинна не лише транслювати знання, а й допомагати студентам інтелектуально виходити за межі кордонів нашої країни. Заклади вищої освіти мають виконувати подвійне завдання: зберігати високу якість освіти в умовах

воєнних ризиків та шукати нові стратегії для відновлення своєї конкурентоспроможності. Нам доведеться відбудовувати наново нашу частину глобального інтелектуального простору та повертати вітчизняні університети до світової академічної спільноти.

Література

1. Копитко В. Вища освіта під час війни: скільки в Україні іноземних студентів і звідки приїжджають. *РБК*: веб-сайт. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/vishcha-osvita-pid-chas-viyini-skilki-ukrayini-1779098944.html> (дата звернення: 15.08.2026)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-20>

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ НМТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПРИ ВСТУПІ ДО ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дерев'янко Наталія Зеновіївна

*доктор філософії в галузі права, доцент, академік
Академії адміністративно-правових наук, академік
Академії політико-правових наук, член-кореспондент
Міжнародної кадрової академії, голова Рівненського відділення
Центру українсько-європейського міжнародного співробітництва
м. Рівне, Україна*

Боровик Володимир Андрійович

*студент II курсу юридичного факультету
Ужгородського національного університету
м. Ужгород Україна*

Питання збереження національного мультипредметного тесту під час повномасштабної війни, а особливо обов'язковості його результатів для вступу на навчання за кошти фізичних або юридичних осіб, потребує не лише педагогічного, а насамперед правового та соціального аналізу.

Станом на 2026 рік Міністерство освіти і науки України зберегло НМТ як основний інструмент вступу на бакалаврський рівень вищої освіти. Відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2026 року № 373 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 березня 2026 року за № 374/45768,